

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,

učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 20. Ljubljana, 16. vinotoka 1896. XXXVI. leto.

Vsebina: A. Sitsch: Risanje brez stigem! — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — J. Ravnikar: Martin in Jern. — Dr. Ivan Borštnik: K šolski higijeni. — Naši dopisi. — Vestnik. — Listnica.

Risanje brez stigem!

Konferenčno poročilo.

(A. Sitsch.)

Slavni zbor! — Dana mi je naloga, predavati danes o predmetu, kateri je povsem potreben temeljite preobrazbe, t. j. o risanju. Gradiva za to predavanje mi je dala največ praksa. Dovoljujem si torej slavnemu zboru to gradivo podati v kratkih potezah v prereševanje, da zboljšamo sedanjó metodo ter omogočimo v resnici doseči zaželene uspehe.

Risanje je umetnost, katera nam čestokrat služi v popolnitev naše besede in je kot taka jeden najmlajših predmetov, kateri so kot učni predmeti predpisani za ljudsko šolo. Kakor za druge predmete, treba je tudi za risanje postaviti otroku trden in pravilen temelj, kateri naj mu bo opora pri nadaljnem izobraževanju. Da je pa ta temelj v resnici trden in pravilen, posluževati se nam je posebne, dobre metode. Metode, po katerih se je poučevalo risanje do danes, pa so toli mnogo-brojne, da mi ne dopušča čas, jih tu navajati. Pač pa se hočem pomuditi pri zadni metodi, katere smo se posluževali malone do danes t. j. pri stigmografični metodi.

Ne posebno ugodni učni uspehi v risanju so dali povod, da se je pojavilo vprašanje, ako bi ne bilo bolje, da se vpelje risanje šele po

dokončanem tretjem šolskem letu. Temu vprašanju so se pridružili tudi prav znameniti metodiki in učitelji risanja, a odgovor je bil ta, da je sicer verjetno, da imajo odraslejši otroci boljše uspehe, a da so uspehi tudi mlajših otrok lahko ugodni, ako je metoda dobra. Ker se je pa trdilo, da otrok še ne more prosto delati, marveč da potrebuje posebnih pripomočkov in opore, vpeljala se je kot najboljša metoda dr. Hillard-ova (1846) stigmografična metoda. Tudi ta metoda je doživela do danes veliko prememb in zadnja je ta, da rišejo otroci v zvezke s stignami in sicer po 1 cm, 2 cm in 4 cm dolgo razdaljo posameznih stigem.

Stigme so v resnici opora otroku; a do česa privede ta opora otroka? — Največkrat do malomarnosti in lahkomišljenosti v izvrševanju risarskih izdelkov. Če pregledujemo risanke posameznih učencev, našli bomo sicer simetrične podobe, katere so na prvi pogled prav lične in ugajajo našim željam. Ako pa kak risarski izdelek natančneje opazujemo in opazujemo tudi posamezne dele t. j. njega posamezne črte, iz katerih je nastal, bomo takoj videli, da je bil izgotovljen brez posebnega duševnega napora učenčevega. Učenec je stvarjal preme črte zvezavši dve, tri ali več v isti vrsti ležečih pik in to prav mehanično. Pri tej operaciji ni mislil otrok, kako naj črto potegne, da bo lepa, ravna, marveč je vezal piko s piko brez vsakih posebnih mislij in brez vsakega estetičnega čuta, kakor je to videl na tabli, in risarija je bila izgotovljena. Prav radi tega, ker je izdelal učenec različne, na šolski tabli predrisane ornamente ali druge vaje po predtiskanih stigmah, bile so črte, iz katerih je dotični ornament obstal, najpogostejše krive; torej je tako lahkomišljeno risal, da se čestokrat še pik, po katerih naj bi potegnil premo črto, niti dotaknil ni, marveč se jih na tej ali oni strani naravnost izognil. Izdelek pa je bil vendar na prvi pogled še nekako ličen, kajti predtiskane stigme so se svetile iz njega kakor zvezde na nebu, in kjer stoje v ravnih vrstah, tudi pomagale varati opazovalčevo oko. Če je pa učenec vezal vendarle posamezne pike drugo z drugo tako, da jo je tudi v resnici zadel, vlekel je stigme vezalno črto od jedne stigme le do prihodnje, je odstavil in zopet svojo pot nadaljeval, dokler ni došel do zahtevane stigme. Tako napravljena prema črta je sestavljena iz posameznih kratkih, stikajočih se črt in nima za praktično življenje prav nobene uporabne veljave.

Ne bomo odrekali, da si je učenec s takim risanjem pridobil nekoliko oblikočustva in spretnosti, a veliko gotovo ne. Pravega estetičnega čuta pa si vendar ni mogel vzbuditi, ker je tako risanje popolnoma mehanično. Kar se pridobljene spretnosti tiče, je ta gotovo mala, ker učenec ni potreboval nikake sigurnosti, da potegne v resnici lepo, dolgo, premo črto. Najmanj pa se mu je vadilo oko posebno v

merjenji, ker je imel s stigmami že itak vse premerjeno. Risanje s stigmami je vezano risanje, a ne vezano radi tega, ker učenec veže posamezne pike drugo z drugo, marveč vezano, ker je učenec vezan t. j. primoran se ravnati po predtiskanih stigmah. Duh učenčev se pri takem risanju nikakor ne razvija in učenec je naravnost suženj dotičnih stigem.

Vsi predmeti, koji se poučujejo na ljudski šoli, poučujejo se tako, da je učenec primoran misliti. Pri tem se mu krepí in razvija duh. Zakaj pa bi se ravno pri risanju zanemarjala vzgoja tega glavnega faktorja in ne delalo se na njega razvoj? Mehanično branje, pisanje, računanje i. dr. je že davno izpodrinila nova metoda; zakaj pa naj bi ta mehanizem ravno pri risanju, tako važnem učnem predmetu, se še vedno dopuščal? Tu je treba konsekvence. Vsi predmeti naj se poučujejo tako, da se pospešuje duševni razvoj in s tem doseže zmoter, katerega doseči si mora šteti vsaka šola v svojo dolžnost.

Kar se tiče ročnosti in vaje očesa, sem ravno že omenil, da ni posebno sijajna ona, kojo si pridobi učenec pri risanju s stigmami, vendar pa imamo učence s precejšnjo spretnostjo zbog te metode. Od kod torej ta? Če stvar natančneje preiskujemo, prišli bomo takoj do rezultata. — Vsak otrok ima že iz narave mnogo veselja do risanja in se peča s tem v svojem prostem času. Tu nariše na navaden popir sedaj kako hišo, sedaj cerkev, konja i druge reči. Pri tem prostem risanju si je pridobil dotični otrok sam to spretnost in pomagala mu je bujna otroška fantazija. Vadil se je sam predmete natančneje opazovati, jih primerjati z družimi in meriti razne razdalje na oko. Stigme pa mu tega gotovo niso dale.

Da pa doseže šola tudi v risanju one uspehe, katere doseže v vseh drugih predmetih, treba je reforme in ta reforma obstoji v metodi z risanjem brez stigem. Kakor se je priučil otrok pisave brez pik, tako se bode priučil tudi risanja. Kakšni bi bili pač uspehi, ako bi se učili otroci pisati po stigmah? Preverjeni smo lahko, da bi imeli učenci četrtega razreda komaj tako pisavo, kakoršno imajo sedaj koncem šolskega leta v prvem razredu. Isto velja tudi za risanje. Res je, da postane po tej metodi risanje mnogo težavneje ko je bilo do sedaj, posebno težavno pa za učitelja, a uspehi bili bi gotovo mnogo ugodnejši, ko do sedaj.

Sicer je napredek po tej metodi počasnejši nego po stigmografični, na vsak način pa bolj gotov.

S to preosnovo si nalaga učiteljstvo novo breme. Ker je pa naša dolžnost, se potruditi, da vzgajamo mladino tako, da doseže šola svoj namen, smemo upati, da s svojo požrtovalnostjo, katere nam pač nikdo ne more odrekati, tudi to novo breme še prenesemo v blagor nam izročene mladine. Da si pa to breme kolikor mogoče olajšamo,

treba se je s to novo metodo prostega risanja seznaniti in delo nam ne bode več težavno.

Ta metoda obstoji kratko le v tem, da se vse črte, potegnjene na vse različne strani, potegnejo mahoma in sicer vedno z lahko roko. Dobro je, da se potegne črta najpreje v zraku, in ko dobi roka pravo lego, pa se potegne črta v resnici po popirju, tam koder jo je treba potegniti. Vse črte pa je treba narisati vedno le z jedno potezo.

Pripravljen sem to metodo s praktičnim vzgledi pojasniti. Pri tem prostem risanju vzgaja se učenec vsestranski. Ker se giblje prosto, razvija se mu duh, vzbuja fantazija in množi se spretnost v pravilnem opazovanju, merjenju na oko in sigurnoročnost katera ga usposobi, potegniti črte na vse mogoče strani.

Glede na prednosti, katere ima prosto risanje pred stigmografičnim, bi bilo le želeli, da se kaj kmalu tudi v našem šolskem okraju vpelje.

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

F.

Od Franca Jožefa I. do „meščanskega ministerstva“.

2. Doba absolutizma.

(31. grudnia 1851. — 20. vinotoka 1860.)

Zelo težavno je bilo po hudih nemirih leta 1848. razrovano državo po ustavnem potu zopet urediti. Znamenja bližajoče se reakcije opazujemo že pred letom 1851. Poostrili so cenzuro in odpravili cerkvenim oblastim neljubi „*placetum regium*“. Škofi so smeli odslej zopet slobodno občevati s papežem in dobili večji vpliv na šolstvo. Vsled tega preobrata sta odstopila ministra Bruck in Schmerling. Cesar Franc Jožef I. je odpravil ministersko odgovornost in končno preklical marcno ustavo, odpravil osnovne pravice in porotne sodnije. Prenaredili so občinsko ustavo in namesto pokrajinskih stanov uveli svetovalne odbore, ki so bili sestavljeni iz plemstva in posestnikov. Cesar je skušal do leta 1860. zopet neomejeno vladati ter vse dežele širnega cesarstva tesneje združiti v državno celoto.

Zasledovali so še dolgo upornike z leta 1848. ter jih nekaj usmrtili, druge pa zaprli v večletno ječo. Novoustanovljeno policijsko ministerstvo je strogo nadzorovalo časopisje in gledališča. Po Schwarzenbergovi smrti (dne 5. mal. travna leta 1852.) je postal Buol-Schauenstein minister vnanih reči in se zopet približeval Pruski. V tem ministerstvu je imel največji vpliv dr. Aleksander Bach, ki je odpravil dru-